

ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅԱՆ ՍՈՑԻԱԼ-ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՆ

ԷԼԻՆԱ ԱՍՐԻՅԱՆ , ՔՐԻՍՏԻՆԵ ԶԱԶՅԱՆ , ՀԱՍՄԻԿ ՍԱՐԳՍՅԱՆ*

Երևանի պետական համալսարան

Հոդվածում նկարագրված են անձի՝ հոգեբանական բարեկեցության և քաղաքական առաջնորդի ընտրության գործոնների փոխկապվածությունը դուրս բերող հետազոտության տվյալները:

Ներկա պայմաններում, երբ հասարակության զարգացման սոցիալական, քաղաքական, տնտեսական իրավիճակը դինամիկ բնույթ է կրում, ի թիվս այլ գիտությունների, հոգեբանական գիտությունը ևս մեծ ուշադրություն է սկսել դարձնել բարեկեցության հայեցակարգին, քանի որ վերջինս անձի և հասարակության կենսամակարդակը մատնանշող թերևս կարևոր ցուցիչներից է:

Հետազոտությունը իրականացվել է երկու փուլով: Առաջին փուլին մասնակցել է 100 անձ, իսկ երկրորդ՝ 15 փորձագետ (8 հոգեբան, 7 քաղաքագետ): Հետազոտության տվյալների վերլուծության արդյունքում նշանակալի կապ է հայտնաբերվել սեռի և հոգեբանական բարեկեցության ցուցանիշների միջև՝ $X^2=5.657$; $p<0.05$, ինչպես նաև տարիքի և հոգեբանական բարեկեցության ցուցանիշների միջև՝ $X^2=35.907$; $p<0.05$:

Սպիրմանի կորելյացիոն գործակցի կիրառմամբ բացահայտվել է, որ հոգեբանական բարեկեցությունը կորելյացիոն կապի մեջ է առաջնորդի ընտրությունը պայմանավորող գործոնների հետ՝ $p<0.05$ -ից:

Փորձագիտական հարցման արդյունքները ցույց են տվել, որ կախված քաղաքացու կարիքներից, վերջինս ընտրում և կարևորում է առաջնորդի մեջ այն գործոնները, որոնք ապագայում կարող են բավարարման միջոց լինել:

* **Էլինա Ասրիյան** – հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, ԵՊՀ ընդհանուր հոգեբանության ամբիոնի դոցենտ

Элина Асриян – кандидат психологических наук, доцент кафедры общей психологии ЕГУ

Elina Asriyan – PhD, Associate Professor at YSU Chair of General Psychology

Էլ. հասցե՝ elina.asriyan@ysu.am <https://orcid.org/0000-0003-4970-3527>

Քրիստինե Զազյան – ԵՊՀ ընդհանուր հոգեբանության ամբիոնի մագիստրոս

Кристина Зазян – Магистр кафедры общей психологии ЕГУ

Kristine Zazyan – Master's degree, Chair of YSU General Psychology

Էլ. հասցե՝ qristine.zazyan1@edu.ysu.am <https://orcid.org/0009-0003-1330-8514>

Հասմիկ Սարգսյան – ԵՊՀ ընդհանուր հոգեբանության ամբիոնի ասպիրանտ

Асмик Саргсян – аспирант кафедры общей психологии ЕГУ

Hasmik Sargsyan – PhD student at YSU Chair of General Psychology

Էլ. հասցե՝ hasmik.sargsyan@ysu.am <https://orcid.org/0009-0007-2453-5332>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Ստացվել է՝ 04.02.2025

Գրախոսվել է՝ 11.02.2025

Հաստատվել է՝ 14.03.2025

© The Author(s) 2025

Բանալի բառեր - *հոգեբանական բարեկեցություն, անձ, առաջնորդ, երիտասարդներ, էլեկտրալ վարք, պահանջմունք*

Խնդրի տեսական վերլուծություն: Անձի բարեկեցությունը ուսումնասիրման առարկա է դարձել է 20-րդ դարից սկսած՝ հետազոտվելով միմյանցից անկախ գործող տարբեր հոգեբանական դպրոցների և ուղղությունների կողմից¹:

Այսօր բարեկեցության հետազոտումը կարևորվում է ինչպես անհատական, այնպես էլ հասարակական մակարդակներում և ունի սոցիալական, տնտեսական և քաղաքական մեծ նշանակություն²: Տեսաբանները առանձնացնում են օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ բարեկեցությունները: Առաջինը ներառում է անհատից անկախ գոյություն ունեցող օբյեկտիվ պայմանները, որոնք ազդում են անձի կյանքի որակի վրա, օրինակ՝ կրթության մակարդակը, զբաղվածությունը, եկամուտների չափը և այլն: Իսկ սուբյեկտիվ բարեկեցությունը սահմանում է անձի գնահատականը իր իսկ բարեկեցության վիճակի վերաբերյալ և կախված է անձնային բնութագրիչներից: Կարևոր է նշել, որ գիտական գրականության մեջ դեռևս չկա հստակ տարանջատում սուբյեկտիվ և հոգեբանական բարեկեցություններ հասկացությունների վերաբերյալ³: Դրանք հաճախ նույնացվում են: Կ. Ռիֆլը տարբեր հոգեբանական մոտեցումներ(Ա. Մասլոու, Կ. Ռոջերս, Է. Էրիկսոն, Կ. Գ. Յունգ) վերլուծելուց հետո՝ ներկայացրեց հոգեբանական բարեկեցության կառուցվածքը՝ հասկացության բնութագրման մեջ ներառելով այնպիսի փոփոխականներ, ինչպիսիք են՝ ինքնաընդունումը, դրական հարաբերությունները այլոց հետ, անձնային աճը, կյանքի նպատակը, միջավայրի կառավարումը, ինքնավարությունը⁴:

Ըստ մեր ենթադրության՝ անձի բարեկեցությունը կարող է պայմանավորել նաև քաղաքական նախասիրությունների բնույթը և քաղաքական առաջնորդի վերաբերյալ ձևավորել վերաբերմունք ու քաղաքական դիրքորոշումներ և նախասիրություններ: Ընտրական նախասիրություններում ամփոփված է անձի սուբյեկտիվ փորձի, առանձնահատկությունների, պահանջմունքների, քաղաքական դիրքորոշումների ամբողջությունը, ինչը պայմանավորում է առաջնորդի տարբեր գծերի վերաբերյալ դրական կամ բացասական գնահատականը:

¹ Տե՛ս **Плущевская Э. В., Емельяненко Е.Е.**, Психологическое благополучие как фактор, влияющий на развитие конкурентоспособности личности студента в образовательной среде. Вестник науки Сибири. 2016. № 4 (23), [psihologicheskoe-blagopoluchie-kak-faktor-vliyayuschiy-na-razvitie-konkurentosposobnosti-lichnosti-studenta-v-obrazovatelnoy-srede.pdf](#) (18.10.23):

² Տե՛ս **Fisher A. T., E. C. W Ng**, Understanding Well-Being in Multi-Levels, Volume 5, № 1 (2013), 323 էջ:

³ Տե՛ս **Է. Վ. Ասիրյան, Լ. Ս. Ստեփանյան, Ա. Գ. Սամոխվադվա**, Ուսանողների հոգեբանական բարեկեցության գնահատման մեթոդիկա՝ ստուգում և վավերացում // Հոգեկան առողջության հայկական հանդես 13(2), 2022, [Asriyan_Stepanyan1.pdf](#) (15.03.23):

⁴ Տե՛ս **Ryff D. Carol, Burton Singer**, Psychological well-being: meaning, measurement, and implications for psychotherapy research, 1996, article in Psychotherapy and Psychosomatics, February 1996 PWB-MeaningandMeasurement.pdf (08.02.24):

Ելնելով իր բավարարվածության և երջանկության գնահատականից՝ անձը կարող է քաղաքական տարբեր նախասիրություններ ունենալ և կողմնորոշվել դեպի այս կամ այն առաջնորդի իմիջային ռազմավարությունը⁵: Ակնհայտ է, որ անձը նախընտրում է սոցիալ-քաղաքական այն համակարգը և ուժը, որի գործառությունը կնպաստի հոգեբանական ցանկալի վիճակի պահպանմանը և զարգացմանը: Մյուս կողմից՝ բարեկեցության դրական դինամիկան խթանում է բնակչության էլեկտորալ վարքի ակտիվացումը և ընտրությունների համակարգի նկատմամբ վստահության բարձրացումը⁶:

Այսպես, ելնելով վերոնշյալից՝ կարևոր է հասկանալ անձի քաղաքական նախասիրությունները՝ հոգեբանական բարեկեցության ակտուալ մակարդակը հաշվի առնելով, և պարզել անձի բարեկեցության ազդեցությունը էլեկտորալ վարքի վրա:

Նպատակ: Վերլուծել անձի հոգեբանական բարեկեցության մակարդակի ազդեցությունը քաղաքական առաջնորդի ընտրությունը պայմանավորող գործոնների վրա:

Հետազոտական ընտրանք:

Հետազոտության մասնակիցների տարիքային ստորին շեմ է ընտրվել 18 տարեկանը: Հետազոտության ընտրանքը կազմել է 100 անձ՝ 50% արական և 50% իգական սեռի հետազոտվողներ տարբեր տարիքային խմբերից:

Փորձագիտական մեթոդին մասնակցել է 15 փորձագետ՝ հոգեբանության և քաղաքագիտության ոլորտներից: Փորձագետներն ընտրվել են հետևյալ սկզբունքով՝ ոլորտում ունեցած հինգ և ավելի տարվա փորձ և պրակտիկ գործունեություն:

Հետազոտության մեթոդներ:

Հետազոտության իրականացման համար կիրառվել են հարցարանային, հարցազրույցի, փորձագիտական և մաթեմատիկական վիճակագրության մեթոդները:

Մեթոդիկաներ:

1. «Հոգեբանական բարեկեցության գնահատման մեթոդիկա», Ա. Գ. Սամոխվալովա, Ե.Վ. Տիխոմիրովա, Ն.Ս. Շիպովա, Օ. Ն. Վիշնևսկայա, «Հոգեբանական բարեկեցության գնահատման մեթոդիկա» (տեղայնացում և վերիֆիկացիա. հայերեն տարբերակը՝ Է. Ասրիյանի, Ն. Կարապետյանի, 2022):
2. «Քաղաքական առաջնորդի ընտրությունը պայմանավորող գործոններին դուրսբերման հարցարան» կազմելու համար տեսամեթոդական հիմքը

⁵ Sté u Layard R., Jan-Emmanuel De Neve, Wellbeing, science and policy, Cambridge University Press, 2023, 354 էջ:

⁶ Sté u Келасьеv В.Н. Социальная защита населения и власть // Журнал социологии и социальной антропологии. 1999, Т. 2, № 2, sotsialnaya-zaschita-naseleniya-i-vlast.pdf (6.12.23):

Պ. Լազարսֆելդի, Է. Կեմպբելլի, Է. Դաունսի, Պ. Վ. Սիմոնովի, Մ. Վեբերի, Դ. Գոուլմանի, Ա. Մասլոուի Դ. Սմիթի տեսություններն են:

3. Քաղաքական առաջնորդի ընտրությունը պայմանավորող գործոնների վերլուծության կիսակառուցվածքային հարցազրույց:

Վերլուծության համար կիրառվել են Սպիրմենի գործակիցը (առաջնորդի ընտրությունը պայմանավորող գործոնների նախընտրության և բարեկեցության կապվածությունը դուրս բերելու համար), X^2 -ն՝ փոփոխականների միջև կապվածության բացահայտման համար (սեռի/տարիքի և հոգեբանական բարեկեցության մակարդակի կապվածության վերաբերյալ), ինչպես նաև T-test-ը՝ խմբերում առկա վիճակագրորեն նշանակալի տարբերությունները արձանագրելու համար (քաղաքական առաջնորդի ընտրությունը պայմանավորող գործոնների նախընտրության և սեռի/տարիքի միջև առկա նշանակալի տարբերություններ):

Հետազոտության մասնակիցները բաժանվել են ըստ հետևյալ տարիքային խմբերի՝ 19-35 տ.՝ ընդգրկելով երիտասարդության (վաղ հասունության) փուլերը, և 36-60 տ.՝ միջին հասունության շրջանը: 19-35 տարեկան հետազոտվողները կազմել են ընդհանուր հետազոտական ընտրանքի 70%-ը, իսկ 36-60 տ. հետազոտվողները՝ 30%-ը: Նման բաշխվածությունը կարելի է բացատրել նրանով, որ, ըստ վիճակագրական տվյալների, մեր օրերում երիտասարդների դերը հասարակությունների քաղաքական կյանքում աճել է, և նրանք ավելի ակտիվ, փոփոխություններին միտված քաղաքական վարք են դրսևորում: Հայաստանի երիտասարդները բավականին ինտենսիվորեն են ներգրավված քաղաքական տեղեկատվության և գործողությունների դաշտում: Վերջին տարիներին քաղաքացիական շարժումներին մասնակցության առումով երիտասարդությունը գերակշռող էր: Այսօր Հայաստանում գործում են բավականին երիտասարդ կազմ ունեցող Կառավարություն և Ազգային ժողով⁷:

Ստացված տվյալների վերլուծություն:

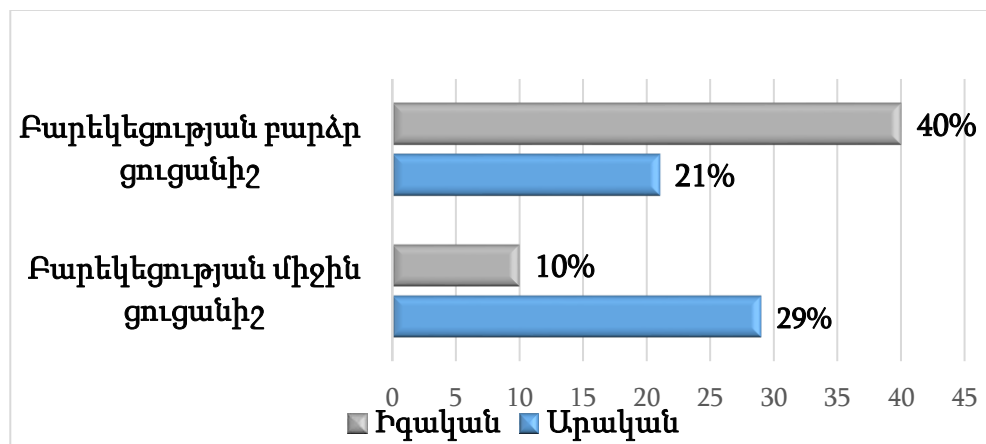
Հոգեբանական բարեկեցության մակարդակի գնահատման մեթոդիկայի համաձայն՝ առանձնացվել են վիճակագրական հետևյալ տվյալները՝ ըստ սեռի և տարիքի:

Գծապատկեր 1-ում ներկայացված է հոգեբանական բարեկեցության տոկոսային բաշխվածությունը ըստ սեռերի, ըստ բարձր և միջին ցուցանիշների (ցածր միտվածության): Իգական սեռի ներկայացուցիչների շրջանում հոգեբանական բարեկեցությունը բարձր է՝ 40%, իսկ արական սեռի ներկայացուցիչների շրջանում գրանցվել է հոգեբանական բարեկեցության միջին (դեպի ցածր միտվածության) ցուցանիշ՝ 29% արժեքով:

⁷ Տե՛ս Երիտասարդների մասնակցությունը Հայաստանում որոշումների կայացման և խաղաղաշինության գործընթացներին, Եր., 2019: Նաև՝ **Ա. Պապյան, Դ. Հայրապետյան, Ա. Պետրոսյան, Ս. Մանուկյան**, Հայաստանի երիտասարդության ազգային զեկույց, ՀՀ սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն, Մաս 1 – հետազոտական մաս, Եր., 2011, 104 էջ:

Գծապատկեր 1

Հոգեբանական բարեկեցության ցուցանիշի տոկոսային բաշխումը ըստ սեռի

Աղյուսակ 1

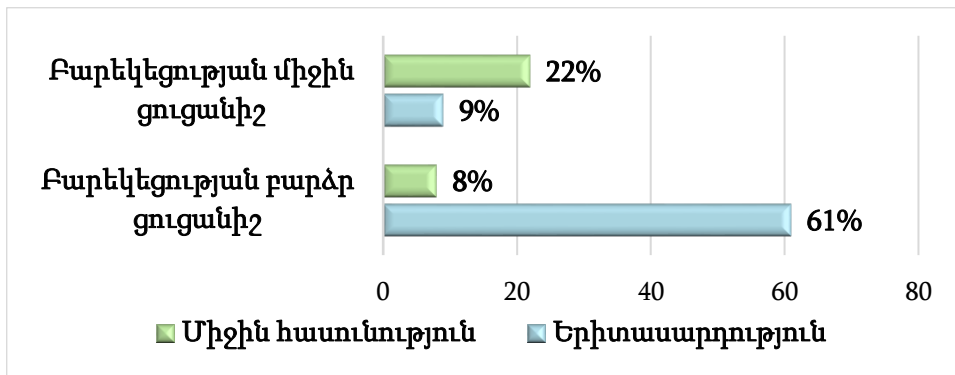
X^2 սեռի և հոգեբանական բարեկեցության ցուցանիշի կապվածությունը

Tests		Chi-Square
	Value	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	5,657 ^a	,017
Continuity Correction ^b	4,675	,031
Likelihood Ratio	5,751	,016
Fisher's Exact Test		
Linear-by-Linear Association	5,600	,018
N of Valid Cases	100	
a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 15,50.		

Իրականացվել է նաև X^2 սեռի և հոգեբանական բարեկեցության կապվածության բացահայտման վերաբերյալ: Ըստ հաշվարկի՝ $X^2=5,657$; $p<0.05$: Սա նշանակում է, որ մեր ընտրանքում սեռի և հոգեբանական բարեկեցության ցուցանիշների միջև առկա է նշանակալի կապ: Հոգեբանական բարեկեցության ցուցանիշը նաև տարբերակման է ենթարկվել ըստ տարիքի:

Գծապատկեր 2

Տարիքային խմբերի տոկոսային բաշխումը ըստ ՀԲ ցուցանիշի

Երիտասարդների շրջանում գրանցվել է հոգեբանական բարեկեցության բարձր ցուցանիշ՝ 61%, և միջին բարեկեցություն՝ 9%, իսկ միջին հասունության շրջանում գրանցվել են 22% գերակայող արժեքով միջին (դեպի ցածր միտվածության) բարեկեցության ցուցանիշ և 8% բարձր միտվածության բարեկեցության ցուցանիշ: Հաջորդիվ իրականացվել է տարիք և հոգեբանական բարեկեցություն փոփոխականների միջև նշանակալի կապի վերլուծում. արդյունքները ներկայացված են ստորև:

Աղյուսակ 2

X² տարիքի և հոգեբանական բարեկեցության կապվածությունը

Chi-Square Tests		
	Value	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	35,907 ^a	,000
Continuity Correction ^b	33,135	,000
Likelihood Ratio	35,313	,000
Fisher's Exact Test		
Linear-by-Linear Association	35,548	,000
N of Valid Cases	100	
a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9,30.		

Հաշվարկելով X²-ն տարիքային խմբերի և հոգեբանական բարեկեցության համար՝ բացահայտվել է, որ X²=35.907; p<0.05, ինչը նշանակում է, որ տարիքի և հոգեբանական բարեկեցության ցուցանիշների միջև առկա է նշանակալի կապ: Ըստ մեր ընտրանքի արդյունքների՝ վաղ հասունության կամ երիտա-

սարքության շրջանում առկա է միտվածություն հոգեբանական բարեկեցության բարձր մակարդակին, իսկ միջին հաստիքային շրջանում առկա է միջին կամ ցածր միտվածություն: Վերջինս կարող է պայմանավորված լինել արտաքին և ներքին մի շարք գործոնների ազդեցությամբ (կենսապայմաններ, սոցիալական դեր, հոգեբանական և ֆիզիկական առողջություն): Մասնավորապես երիտասարդության շրջանը բնորոշվում է ճկունությամբ, հարմարվողականությամբ, ինքնիրացման մեծ հնարավորություններով, իսկ արդեն միջին հաստիքային ընդգրկող շրջանում կյանքի տարբեր իրավիճակներում կարող են առաջ գալ հարմարվողականության, ճկունության դրսևորման դժվարություններ, և ինչպես նշում է Էրիկսոնը՝ սա այն շրջանն է, երբ անձը հետադարձ է գցում իր կյանքին, նվաճումներին, գնահատում ներկայի ռեսուրսները և հնարավորությունները, ունենում դիրքի և դերի փոփոխություններ (Է. Էրիկսոն, 1996):

Մեր առջև դրված նպատակից ելնելով՝ Ստյուդենտի t-test-ի միջոցով իրականացվել է անկախ խմբերի համեմատություն՝ հետազոտվողների հոգեբանական բարեկեցության մակարդակների և առաջնորդի ընտրությունը պայմանավորող գործոնների միջև նշանակալի տարբերությունները դուրս բերելու համար:

Գծապատկեր 3

Խմբերում հոգեբանական բարեկեցության ցուցանիշից բխող՝ առաջնորդի ընտրությունը պայմանավորող գործոնների միջինացված արժեքներ

	Բարեկեցության միջին ցուցանիշ	Բարեկեցության բարձր ցուցանիշ
■ Անձնային առանձնահատ.	19.6	24.5
■ Գաղափարախոս.	19.9	23.1
■ Հուզական գրավ.	27.5	19.8
■ Նյութական և հոգեբանական շահ	26.3	18
■ Սոցիալական պատկանելություն	23.7	16
■ Մասնագիտական որակներ	21.4	26.8

Առանձնացնելով բարձր և միջին մակարդակի բարեկեցությամբ բնորոշվող խմբերը և առաջնորդի ընտրությունը պայմանավորող գործոնները՝ կարող ենք նշել, որ ըստ միջին արժեքների համեմատության՝ հոգեբանական բարեկեցության միջին ցուցանիշի խմբում միջինացված արժեքով առավել կարևոր-

վել են առաջնորդի հուզական գրավչությունը ($m=27,5$), նյութական և հոգեբանական սպասվելիք շահը ($m=26,3$), սոցիալական պատկանելությունը ($m=23,7$): Հոգեբանական բարեկեցության բարձր ցուցանիշներ ունեցողների խումբը կարևորել է քաղաքական առաջնորդի անձնային առանձնահատկությունները ($m=24,5$), քաղաքական գաղափարախոսությունը և դիրքորոշումները ($m=23,1$) և մասնագիտական որակները ($m=26,8$):

Աղյուսակ 3

ՀԲ միջին և բարձր ցուցանիշներով խմբերում առաջնորդի ընտրությունը պայմանավորող գործոնների նշանակալի տարբերությունները ըստ t-Մթյուդենտի գործակցի

Independent Samples Tests			
		t-test for Equality of Means	
		T	Sig. (2-tailed)
Անձնային առանձնահատկություն	Equal variances assumed	-8,198	,000
Գաղափարախոսություն	Equal variances assumed	-3,841	,000
Հուզական գրավչություն	Equal variances assumed	6,225	,000
Նյութական և հոգեբանական շահ	Equal variances assumed	6,110	,000
Սոցիալական պատկանելություն	Equal variances assumed	5,844	,000
Մասնագիտական որակներ	Equal variances assumed	-8,660	,000

Ելնելով վերոնշյալ խմբերում միջին արժեքների համեմատությունից՝ արձանագրվել են վիճակագրական հետևյալ արդյունքները. անձնային առանձնահատկություն՝ $t=-8,198$; գաղափարախոսություն՝ $t=-3,841$; հուզական գրավչություն՝ $t=6,225$; նյութական և հոգեբանական շահ՝ $t=6,110$; սոցիալական պատկանելություն՝ $t=5,844$; մասնագիտական որակներ՝ $t=-8,660$: Ստացված տվյալները մատնացույց են անում, որ հոգեբանական բարեկեցության միջին և բարձր մակարդակ ունեցող խմբերում գրանցվել են նշանակալի տարբերություններ առաջնորդի ընտրությունը պայմանավորող գործոնների նախընտրությունում. ընտրությունը պայմանավորող բոլոր բլոկների համար նշանակալիության աստիճանն էր $p<0.05$ -ից:

Աղյուսակ 4

		Անձնային առանձնահատկություն	Գաղափարախոսու- թյուն	Հուզական գրավչություն	Ելութական և հոգեբանական շահ	Սոցիալական սպասկանելություն	Մասնագիտական ըրակ	Հոգեբանական բարեկեցություն
Spear- man's rho	Corre- lation Coeffi- cient	,529**	,405**	-,270**	,273**	-,398**	,595**	1,000
	Sig (2-taile)	,000	,000	,006	,006	,000	,000	
	N	100	100	100	100	100	100	100

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).
 * . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Հաջորդ փուլում փորձել ենք պարզել՝ արդյո՞ք հետազոտվող մի փոփոխականի վրա ազդեցությունը հանգեցնում է մյուսի փոփոխության: Արդյունքում, ինչպես երևում է աղյուսակ 4-ից, քաղաքական առաջնորդի անձնային առանձնահատկությունները, գաղափարախոսությունը, մասնագիտական որակները անձի բարեկեցության հետ դրական և ուժեղ կորելյացիոն կապի մեջ են. առաջնորդի ընտրությունը պայմանավորող գործոնների մեջ առկա են հետևյալ գործակիցները. անձնային առանձնահատկություններ՝ $r=0,529$, գաղափարախոսություն՝ $r=0,405$; մասնագիտական որակներ՝ $r=0,595$: Սա նշանակում է, որ որքան բարձր է անձի հոգեբանական բարեկեցության մակարդակը, այնքան մեծ է առաջնորդի ընտրությունը պայմանավորող գործոնների մեջ առաջնորդի անձնային առանձնահատկությունների, գաղափարախոսության, մասնագիտական գործոնները կարևորելու աստիճանը: Մյուս կողմից, հաշվի առնելով հետևյալ ցուցանիշները՝ հուզական գրավչություն՝ $r=-0,270$; նյութական և հոգեբանական շահ՝ $r=-0,273$; սոցիալական պատկանելություն՝ $r=0,398$, հետևաբար՝ $p<0,05$ -ից, կարող ենք ասել, որ որքան նվազում է բարեկեցության մակարդակը, այնքան առաջնորդի ընտրությունը պայմանավորող գործոնների մեջ ավելի մեծանում է հուզական գրավչության, նյութական և հոգեբանական շահի և սոցիալական պատկանելության գործոնները կարևորելու աստիճանը: Ըստ փորձագիտական հարցման տվյալների՝ հասարակությունը առաջնորդի ընտրության վերաբերյալ որոշման հիմքում հաճախ կարող է դիտարկել սեփական խնդիրների լուծման սպասելիքը և սեփական պահանջմունքների բավարարման ցանկությունը: Տարբեր սոցիալական խմբեր, սեփական կարիքից և պահանջմունքներից ելնելով, հաճախ ենթագիտակցորեն կարևորում են քաղաքական առաջնորդի այն բնութագրիչները, որոնք կարճատև կամ երկարատև հեռանկարներում կարող են դիտարկվել ակտուալ պահանջմունքների բավարարման միջոց: Ակկումուլյացիայի ենթարկված այս կամ այն պահանջմունքը կարող է ակտիվանալ նույնիսկ պահանջմունքի բավարարման չնչին խթանի առկայությամբ, հետևաբար հոգեբանական բարեկեցության բարձր և միջին մակարդակներ ունեցող խմբերը կարող են բնորոշվել առաջնորդի հանդեպ ունեցած սպասումների միանման սխեմաներով և, ելնելով պահանջմունքների բավարարման կանխատեսումներից, նախապատվություն տալ համապատասխան բնութագրիչներ ունեցող քաղաքական առաջնորդներին:

ЭЛИНА АСРИЯН, КРИСТИНЕ ЗАЗЯН, АСМИК САРГСЯН – Психологическое благополучие как социально-психологический фактор выбора лидера. – В данной статье представлены результаты исследования, в котором изучалась корреляционная связь между факторами психологического благополучия и выбором политического лидера. В современных условиях, когда социальная, политическая и экономическая ситуация в обществе динамично изменяется, психологическая наука уделяет все больше внимания понятию благополучия. Это связано с тем, что благополучие является одним из ключевых показателей,

характеризующих уровень жизни как отдельного человека, так и общества в целом. Исследование проводилось в два этапа. В первом этапе приняли участие 100 человек, а во втором – 15 экспертов, среди которых 8 психологов и 7 политологов. Анализ полученных данных выявил значимую связь между полом и показателями психологического благополучия ($\chi^2 = 5,657$; $p < 0,05$), а также между возрастом и показателями психологического благополучия ($\chi^2 = 35,907$; $p < 0,05$). С помощью коэффициента корреляции Спирмена установлено, что психологическое благополучие коррелирует с факторами, определяющими выбор лидера, на уровне значимости $p < 0,05$.

Результаты экспертного опроса показали, что граждане, исходя из своих потребностей, выбирают и ценят в политическом лидере те качества, которые, по их мнению, способны обеспечивать удовлетворение этих потребностей в долгосрочной перспективе. Результаты экспертного опроса показали, что граждане определяют приоритеты и ценят определенные факторы в лидерах, основываясь на своих потребностях, рассматривая эти факторы как потенциальные средства удовлетворения в будущем.

Ключевые слова: психологическое благополучие, личность, лидер, молодежь, электоральное поведение, потребность.

ELINA ASRIYAN, KRISTINE ZAZYAN, HASMIK SARGSYAN – Psychological Well-Being as a Socio-Psychological Factor in Choosing a Leader. - This article presents the findings of a study examining the correlation between psychological well-being and the factors influencing the selection of a political leader. In contemporary society, where social, political, and economic conditions are in constant flux, psychological science—alongside other disciplines—has increasingly focused on the concept of well-being. This emphasis stems from the recognition that well-being constitutes a fundamental indicator of both individual and societal quality of life. The study was conducted in two stages. The first stage involved a sample of 100 participants, while the second stage included 15 experts, comprising 8 psychologists and 7 political scientists. Statistical analysis of the data revealed a significant relationship between gender and psychological well-being indicators ($\chi^2 = 5.657$; $p < 0.05$), as well as between age and psychological well-being indicators ($\chi^2 = 35.907$; $p < 0.05$). Furthermore, Spearman's correlation coefficient analysis indicated a statistically significant association between psychological well-being and the factors influencing the selection of a political leader ($p < 0.05$).

The results of the expert survey suggest that individuals, guided by their specific needs, tend to prioritize and value leadership attributes that they perceive as instrumental in ensuring long-term satisfaction and well-being.

Key words: psychological well-being, person, leader, youths, electoral behavior, requirement.

Գրականության ցանկ

Ասիրյան Է. Վ., Ստեփանյան Լ. Ս., Սամոխչյան Ա. Գ., Ուսանողների հոգեբանական բարեկեցության գնահատման մեթոդիկա՝ ստուգում և վավերացում // Հոգեկան առողջության հայկական հանդես, 13(2), 2022

Երիտասարդների մասնակցությունը Հայաստանում որոշումների կայացման և խաղաղաշինության գործընթացներին, Երևան, 2019

Պապյան Ա., Հայրապետյան Դ., Պետրոսյան Ա., Մանուկյան Ս., Հայաստանի երիտասարդության ազգային զեկույց, ՀՀ սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն, մաս 1 – հետազոտական մաս, Երևան, 2011, - 104 էջ

Келасьев В. Н. Социальная защита населения и власть // Журнал социологии и социальной антропологии. 1999, т. 2, №2

Плучевская Э. В., Емельяненко Е. Е., Психологическое благополучие как фактор, влияющий на развитие конкурентоспособности личности студента в образовательной среде // Вестник науки Сибири. 2016. № 4 (23)

Fisher A. T., E. C. W Ng, Understanding Well-Being in Multi-Levels, Volume 5, No. 1 (2013), 323 pg.

Layard R., Jan-Emmanuel De Neve, Wellbeing, science and policy, Cambridge University Press, 2023, 354 pg.

Ryff D. Carol, Burton Singer, Psychological well-being: meaning, measurement, and implications for psychotherapy research, 1996, article in Psychotherapy and Psychosomatics, February 1996 PWB-Me.